

راهبردهای اولویت‌دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد:

تلفیق رویکرد آمایش سرزمینی و ماتریس QSPM

الهام بهزادی سیف‌آباد^۱

سیداحسان امیرحسینی^۲

رسول نظری^۳

علی پیرزاد^۴

10.22034/ssvs.2022.2013.2430

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۶/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۴

از آنجا که شناخت تفاوت‌های منطقه‌ای و مطالعه ساختارها و عوامل مؤثر بر ورزش به‌منظور رسیدن به توسعه پایدار اجتناب‌ناپذیر است، لذا هدف پژوهش حاضر تدوین راهبردهای اولویت‌دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با رویکرد تلفیقی آمایش سرزمینی و ماتریس QSPM بود. جامعه آماری پژوهش خبرگان بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد بودند. نمونه‌گیری با استفاده از دو روش نمونه‌گیری نظری و گلوله برفی تا رسیدن به اشباع نظری (۲۰۴ نفر) ادامه پیدا کرد. ابزار پژوهش، چک‌لیست محقق‌ساخته بود که در آن از پاسخ‌دهندگان خواسته شد عوامل مرتبط با رویکرد آمایش سرزمینی در ورزش شهرستان وضعیت موجود ورزش را فهرست کنند، ضمن اینکه با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی ارائه مدل به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفت و بخشی از اطلاعات به‌دست آمده در محیط نرم‌افزار Arc - GIS و ماتریس‌های راهبردی از جمله QSPM تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد توزیع غیرمتوازی از زیرساخت‌های سخت‌افزاری و انسان‌افزاری ورزشی در پهنه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد وجود دارد. مهم‌ترین اهداف کلان سند ارتقای نگرش آمایشی در سیاست‌گذاری‌ها و ارتقای همگرایی و هماهنگی بین بخشی در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد. ایجاد و تعمیق نگرش آمایشی برای برقراری توازن در عوامل آمایشی، هم‌افزایی هر چه بهتر فعالیت‌های ورزشی می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین راهبردهای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در نظر گرفته شود. به‌طورکلی ایجاد و تعمیق نگرش آمایشی برای برقراری توازن در عوامل آمایشی، هم‌افزایی هر چه بهتر فعالیت‌های ورزشی می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین راهبردهای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در نظر گرفته شود.

واژگان کلیدی: آمایش سرزمین، راهبردی، برنامه، پراکنش و ورزش.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

^۲ دانشیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Amirhosseini474@gmail.com

^۳ دانشیار، مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

^۴ گروه مدیریت، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

مقدمه

در جهان پرشتاب امروز، توسعه مردم، ورزش و محیط از طریق بوم‌شناختی اجتماعی صورت می‌پذیرد. از این رو، بسیاری از سازمان‌های ورزشی کشورهای مختلف برحسب مأموریت خود راهبرد لازم را تهیه کردند و با اجرای آن به موفقیت‌های خوبی دست یافتند. با حاکمیت چنین تفکری، برخی از سازمان‌های ورزشی برای توفیق در مأموریت خود راهبرد سازمانی خود را تدوین نموده‌اند (کنلی و توهی^۱، ۲۰۱۴: ۴۱۲). از همین رو راه برون‌رفت از دایره توسعه‌نیافتگی را برنامه‌ای عمل کردن حوزه ورزش می‌دانند (نظری و مختاری، ۲۰۱۹: ۷۵). توسعه ورزش بخش مهمی از توسعه اقتصادی-اجتماعی در هر جامعه است و ارائه برنامه‌های راهبردی در بخش‌های مختلف ورزش از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد. دستاوردهای توسعه ورزش حوزه گسترده‌ای دارد و موجب رونق اقتصادی و شکوفایی اجتماعی می‌شود. بر این مبناست که پیروزی پیوسته ملت‌ها در عرصه رقابت‌های ورزشی، موضوعی اساسی است (سمیع‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۲۵). با چنین اندیشه‌ای سازمان‌های ورزشی علاوه بر دارا بودن برنامه راهبردی و چشم‌انداز شفاف، به دنبال حضوری موفق در عرصه‌های ملی و بین‌المللی نیز هستند و امیدوارند با اجرای این راهبردها به اهداف تعیین شده، با حداقل انرژی و منابع دست یابند (گوهر رستمی و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۶۵). سالانه بخش چشمگیری از منابع در ورزش صرف می‌شود، اما باید اذعان کرد که متأسفانه اولویت‌بندی مشخصی از توزیع منابع در ورزش کشور وجود ندارد. با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی راهبردی در توسعه مقوله‌های مختلف از جمله ورزش، ضرورت توجه به ورزش در کشور نیز بیش از پیش واجب است و بدون شک یکی از دلایل عدم توسعه ورزش کشور، کم‌توجهی مسئولان به این مقوله مهم است (نظری و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۵). توسعه ورزش را همان سیاست‌های ورزشی تعریف کرده‌اند، در صورتی که برخی دیگر از محققان این مفهوم را مشتمل بر ساختارها، سیستم‌ها، فرصت‌ها و فرایندهایی می‌دانند که افراد جامعه را قادر می‌سازد در گروه‌ها و طبقات خاصی در ورزش شرکت کنند و عملکرد خود را تا سطح دلخواه ارتقا دهند (نظری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۵).

آمایش سرزمین را سازمان‌دهی هماهنگ و سزاوار فضای حیاتی در قالب سیاست‌های کلی توسعه همه‌جانبه دانسته‌اند (زرقانی و اعظمی، ۱۳۹۰: ۱۴۷). همه سازمان‌ها همانند یک سیستم پویا و ارگانیک در داخل محیطی قرار دارند که با دیگر اجزای محیط در تعامل متقابل هستند و از هم دیگر تأثیر می‌پذیرند (مبین دهکردی و حیدری، ۱۳۹۳: ۴۳). هدف از مطالعات آمایش سرزمینی، توسعه مناطق و روابط متقابل درونی و بیرونی آن‌ها، استفاده معقول از منابع، توزیع عادلانه ثروت و درآمدها، توسعه متعادل، ایجاد خدمات و تسهیلات اجتماعی متناسب با نیازهای جامعه است (احسانی و قره خانی، ۱۳۸۷: ۱۷). به لحاظ مفهوم، آمایش سرزمین، ایجاد تعادل بین سه عنصر انسان، فضا و فعالیت تعریف شده و مقوله آمایش، تلفیقی از سه علم اقتصاد، جغرافیا و جامعه‌شناسی است (محمودی، ۱۳۸۸: ۳۹). لذا آمایش سرزمین از تنظیم روابط بین انسان، سرزمین و فعالیت‌های انسانی در سرزمین، برای استفاده مناسب و پایدار از کلیه امکانات انسانی و فضایی سرزمین در جهت بهبود وضعیت اجتماع در طول زمان برای همه نسل‌ها

^۱ Kennelly & Toohey

می باشد (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲). امروزه سازمان های پاسخگو با شرایط محیط بیرونی به طور موفقیت آمیزی تعامل برقرار کرده و سازمان را به طور اثربخش در جهت اهداف و مقاصد اصلی خود هدایت می کنند (نظری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۳). باید توجه داشت تا زمانی که برای یک سازمان هدفی مشخص نشود، آن سازمان نمی داند به کجا می خواهد برود و اگر هدف مشخص شود، ولی برنامه ریزی نشود، آن سازمان نمی داند چگونه به آن هدف برسد. بنابراین هر سیستمی که خواهان موفقیت است، باید اهدافی مشخص داشته باشد و نحوه و زمان رسیدن به آن هدف را نیز تعیین کند تا بر اساس برنامه تهیه شده به سوی اهداف مورد نظر پیش برود و همواره ناظر بر حرکت خود باشد تا انحرافات احتمالی را شناسایی و تعدیل کند (گابریل و آلینا^۱، ۲۰۱۵: ۶۷۰).

به منظور پاسخگویی معنادار و سازش کاری در محیط رقابتی، رهبران سازمان ها باید از مهارت های راهبردی برخوردار باشند که بتوانند سازمان خود را با محیط وفق دهند و با پاسخگویی به موقع و مناسب سازمان را از ضربه های ناشی از محیط مصون نمایند (نظری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۵). باید توجه داشت برنامه ریزی راهبردی، فرآیندی است که از طریق آن سازمان ها محیط داخلی و خارجی خود را تحلیل و شناخت کسب می کنند. علاوه بر آن مسیر راهبردی خود را پایه گذاری و راهبردهایی را خلق می کنند (نظری و پورعابدی، ۲۰۱۳: ۱۰۶). ورزش کنشی است که سبب افزایش مهارت های بدنی در کنگشگر اجتماعی با هدف بهبود موقعیت های ذهنی یا بدنی شود و اهداف اقتصادی را نیز دنبال نماید (نظری و مختاری، ۲۰۱۹: ۷۵). اولین بعد اهمیت ورزش برای قدرت ها، کنترل بدنی جامعه به مثابه پایه کنترل عمومی سیاسی است. بعد دیگر، برای دولت ها، به ویژه دولت های رفاه و مدرن، کاهش هزینه های اقتصادی جامعه از خلال تعمیم رفتارهای ورزشی است (نظری و قوامی، ۲۰۱۸: ۶۸). در جهان معاصر که سازمان ها در حال تغییر و تحول هستند، مدیران سازمان ها باید اندیشه و افکار نو داشته باشند، لذا مدیران قرن ۲۱ باید با هوشیاری و گوش به زنگ بودن، حساس بودن، سخت کوشی و علاقه و یادگیری مستمر موفق شوند (نظری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۶۸)، باید توجه داشت که مدیریت در محیط های رقابتی از مزیت های نسبی و اساسی سازمان هاست. در حال حاضر مدیران باید برای رسیدن به موفقیت و اهداف راهبردی سازمان ها، اثربخش و کارا عمل کنند (گابریل و آلینا^۲، ۲۰۱۵: ۶۷۰).

بی شک، تراکم جمعیت و تجمع امکانات در کنار توجه به موقعیت مکانی، یکی از مهم ترین ملاحظات برنامه ریزی برای هر مکان ورزشی است. پژوهش های موجود در مورد اماکن ورزشی و تفریحی، بر مسائل مالی، آثار اقتصادی و منافع نامحسوس مربوط به ساخت مکان ورزشی متمرکز شده است. مباحث فراگیری چون: تأثیرات اقتصادی ملموس و غیرملموس و منافع فرهنگی، هسته اصلی پژوهش در زمینه اماکن ورزشی در دوره پیشرفت آن در سال های اخیر بوده است (برونسون^۳ و همکاران، ۲۰۰۱: ۱۹۹۷). از طرف دیگر، تعداد زیادی از افراد کم درآمد، به مراکز ورزشی - تفریحی مانند سالن های ورزشی و زمین های ورزشی دسترسی ندارند. همچنین هزینه یکی از موانع

¹ Gabriel & Alina

² Gabriel & Alina

³ Brownson

سد راه شرکت ساکنان مناطق کم درآمد در فعالیت‌های ورزشی می‌باشد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۳). باید توجه داشت امروزه دسترسی عادلانه به فضاهای ورزشی و استفاده بهینه از آن و ساماندهی مکان‌های ورزشی از مؤلفه‌های اساسی توسعه پایدار به حساب می‌آید (رحیمی، ۱۳۸۶: ۶۵).

در ایران با توجه به برخی شاخص‌های ورزشی، توسعه ورزش در تمامی نقاط کشور یکسان نیست و از ظرفیت‌های کلیه استان‌ها در امر توسعه ورزش و در نتیجه توسعه کشور بهره‌برداری نشده است. مسئله مهم در ناهمگنی توسعه ورزش کشور علاوه بر نابرابری‌های ورزشی ناشی از عدم تعادل‌های اقتصادی و عدم توزیع مناسب منابع و امکانات، وجود ساختار خاص نظام برنامه‌ریزی است (اوجاقی، ۱۳۹۵). این امر در پژوهش رضائی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۷) مورد بررسی قرار گرفته است. ایشان در تحقیق خود دریافتند که در اغلب استان‌ها ابعاد منابع انسانی و زیرساخت‌ها و امکانات در سطح نسبتاً توسعه یافته، بعد توان رقابتی در سطح نسبتاً توسعه یافته و محروم، ابعاد منابع مالی، میزبانی رویدادهای ورزشی و آموزش در سطح محروم و بعد موفقیت‌های ورزشی در سطح بسیار محروم قرار داشتند. بخش دیگر یافته‌های این محققان نشان داد تمام ابعاد توسعه ورزش قهرمانی از الگوی توسعه مرکز پیرامون پیروی می‌کند.

آنچه مسلم است مدیریت و اجرای مطلوب برنامه‌های راهبردی در حوزه ورزش، مستلزم فراهم آوردن مجموعه‌ای از شرایط و امکانات است. از جمله مهم‌ترین این شرایط، ایجاد و توسعه و بهره‌برداری مطلوب از اماکن و تأسیسات ورزشی و فراهم آوردن تسهیلات لازم برای دسترسی آسان افراد به این فضاهاست. این موضوع یکی از ارکان مهم تعیین مکان بهینه فضاهای ورزشی است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۴)، ضمن اینکه پراکنش فضاهای ورزشی در سطح بخش در الگوی مطلوب و کارایی عملکردی تأثیر مستقیم خواهد داشت. از سوی دیگر، تنوع و توزیع مناسب و کامل کاربری ورزشی سبب افزایش اختیار و قدرت انتخاب و استفاده از فضاهای ورزشی و در نتیجه افزایش مطلوبیت زندگی می‌شود (ابراهیمی، ۱۳۸۸: ۶۵).

آمایش سرزمین، یک امر علمی با رویکردی فضایی و منطقه‌ای در شناخت توانمندی‌های توسعه با توجه به قابلیت‌های مکانی می‌باشد (براون و همکاران، ۲۰۱۸). در واقع آمایش سرزمین، برنامه‌ریزی با در نظر گرفتن منابع مالی، نیروی انسانی و توان اکولوژیکی است که اساس توسعه پایدار را تشکیل می‌دهد (نصیری و مقدم، ۱۳۹۸). توسعه پایدار، دستیابی توأم به اهداف اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی را مدنظر دارد (سیلوستر و میهالا، ۲۰۱۹). آمایش سرزمین را مهندسی ترتیبات بهره‌وری بهینه از ظرفیت‌های اجتماعی و طبیعی تعبیر کرده‌اند (سجادی، ۱۳۹۸). به طور کلی آمایش سرزمین شامل اقدامات سازماندهی و نظام‌بخشی به فضای طبیعی، اجتماعی و اقتصادی در سطوح ملی و منطقه‌ای است که بر اساس تدوین اصلی‌ترین جهت‌گیری‌های توسعه بلندمدت کشور در قالب تلفیق معیارها و برنامه‌ریزی‌های از بالا و پایین و با تکیه بر قابلیت‌ها، توانمندی‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در یک برنامه‌ریزی هماهنگ و بلندمدت صورت می‌گیرد (علیپور و همکاران، ۱۳۹۶). آمایش سرزمین را نوعی برنامه‌ریزی بلندمدت برای توزیع بهتر جمعیت، امکانات و فعالیت‌های مختلف به منظور افزایش رفاه، آسایش و هماهنگی جامعه تعریف می‌کنند.

(محمدی و کاظمی، ۱۳۹۶). آمایش سرزمین در ورزش به عنوان راهنمایی برای برنامه‌ریزی بخش ورزش می‌تواند هدایت‌کننده نظام ورزش و سازمان‌های ورزشی به‌صورتی منظم، پایدار، مبتنی بر نیاز و مزیت‌های منطقه‌ای باشد (آرین فرد، ۱۳۹۲).

یکی از اهداف اصلی آمایش سرزمین در ورزش، تأکید بر گسترش فعالیت‌های ورزشی در فضای جغرافیایی و تخصصی‌یابی منطقه‌ای برای شکل‌گیری تقسیم کار فضایی است. تمرکز فعالیت‌های ورزشی در چند نقطه خاص کشور و توزیع نامتوازن آنها در پهنه سرزمین می‌تواند به عنوان یکی از چالش‌های فراوری سیاست‌گذاران ورزشی کشور تلقی شود (اوجاقی، ۱۳۹۵). میل به کسب نتایج و موفقیت‌های زودبازده، احتمالاً یکی از دلایل اصلی تمرکز بر تقویت فعالیت‌های ورزشی در مناطقی است که از توان بیشتری برای کسب موفقیت برخوردارند (گالاردو و همکاران، ۲۰۰۹). برنامه‌ریزی آمایش سرزمین در ورزش چون با دیدی وسیع و همه جانبه به فضای ملی نگاه می‌کند، کلیه مناطق کشور را مدنظر قرار می‌دهد (پنینگتون و همکاران، ۲۰۱۷).

برنامه‌ریزی و ایجاد تأسیسات، تجهیزات و نهادهای ورزشی نیازمند درجه خاصی از تراکم جمعیت است. بنابراین از نظر دسترسی، در مکان‌هایی با تراکم جمعیت بیشتر، ارائه خدمات و استفاده از آنها آسان‌تر خواهد بود. این نکته حائز اهمیت است که فضاهای ورزشی باید در مکان‌هایی ساخته شوند که همگان بتوانند استفاده کنند. یکی از مهم‌ترین مشکلات کنونی استقرار نامناسب فضاهای ورزشی است؛ به‌طوری‌که بسیاری از افراد جامعه به علت عدم دسترسی به آنها نمی‌توانند از مکان‌های ورزشی به‌صورت مطلوب استفاده کنند و حل آن‌ها به برنامه‌ریزی و مدیریت در زمینه مکان‌یابی و ساماندهی فضاهای ورزشی نیاز دارد (نظری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۶۴).

رهنما و اسدی (۱۳۹۵) با هدف تحلیل وضعیت راهبردی استان خراسان رضوی، در قالب برنامه‌ریزی آمایشی، ضمن تعیین موقعیت راهبردی استان در بخش‌های مختلف، جهت‌گیری کلی استان و نیز جهت‌گیری شهرستان‌های آن را در راستای توسعه شناسایی کرده و رویکرد کلی آنها را جهت نیل به رشد و توسعه معرفی نموده است. به منظور به بار نشستن و عملیاتی‌شدن نتایج این مطالعه، طرح‌ها و برنامه‌های آینده، در هر یک از شهرستان‌های استان باید بر اساس جهت‌گیری راهبردی آنها تنظیم گردد. همچنین با توجه به مزیت‌های درونی شهرستان‌ها و جهت‌گیری راهبردی آنها، چشم‌انداز استان مورد بازنگری قرار گیرد تا دستیابی به آن در افق مورد نظر امکان‌پذیر باشد.

نتیجه کلی مطالعات ورزش ایران نشان از این دارد که سرانه نسبت ورزشکار به کل جمعیت زیر ۱۰ درصد و در بخش سخت‌افزاری نیز وضعیت کلی ورزش کشور حدود ۰/۷۲ مترمربع می‌باشد، ضمن اینکه توزیع غیرمتوازی از اماکن و فضاهای ورزشی در پهنه کشور وجود دارد. برای مقابله با این مشکل متخصصان علم مدیریت ابزار خاصی را به سازمان‌ها پیشنهاد کرده‌اند تا با به‌کارگیری آن‌ها بتوانند راهبرد سازمانی خود را تدوین، اجرا و ارزیابی کنند. بی‌شک مدیریت و اجرای مطلوب برنامه‌های راهبردی در حوزه ورزش، مستلزم فراهم‌آوردن مجموعه‌ای از شرایط و امکانات از جمله دسترسی عادلانه به فضاهای ورزشی و استفاده بهینه از آن و ساماندهی مکان‌های ورزشی متناسب با نیروی انسانی، فرایندها و شرایط جغرافیایی هر منطقه می‌باشد. از آنجایی که بر اساس برنامه‌های راهبردی، افزایش

تأثیرگذاری بر حوزه‌های سلامت، اقتصاد، فرهنگ و عزت و اقتدار ملی از اهداف کلان ورزش می‌باشند، تلفیق برنامه راهبردی و آمایش سرزمین این امکان را فراهم می‌آورد که زمینه تحقق هر هدف از برنامه راهبردی با توجه به الگوی مطلوب مکان‌یابی اماکن و فضاهای ورزشی همراه با فرایندهای مناسب و متناسب با نیروی انسانی و شرایط جغرافیایی مهیا گردد.

آمایش سرزمین، تنظیم روابط بین انسان، سرزمین و فعالیت‌های انسانی برای استفاده مناسب و پایدار از کلیه امکانات انسانی و فضایی سرزمین در جهت بهبود وضعیت اجتماع در طول زمان برای همه نسل‌هاست. آمایش در واقع تا تعیین تکلیف برای نوع کاربری زمین پیش می‌رود و خواستار آن است که برای هر نوع استفاده یا کاربری مشخص شده، طرح مدیریت برای اجرای بهره‌برداری توسط سازمان‌های ذی‌ربط، در چارچوب طرح منطقه‌ای طرح‌ریزی شود. از اطلاعات حاصل از طرح‌های آمایش سرزمین می‌توان برای ارائه نقشه آمایش بر اساس شرایط اقتصادی، اجتماعی مناطق مختلف استفاده کرد. یکی از مهم‌ترین مشکلات کنونی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، عدم تدوین مضامین راهبردی توسعه بخش ورزش بر مبنای الگوی مطلوب توسعه اماکن، فرایندهای مناسب و متناسب با نیروی انسانی و شرایط جغرافیایی می‌باشد؛ به‌طوری‌که بسیاری از افراد جامعه به علت دسترسی نداشتن به آن‌ها نمی‌توانند از خدمات ورزشی به‌صورت مطلوب استفاده کنند و حل آن‌ها به برنامه‌ریزی و مدیریت در زمینه مکان‌یابی و ساماندهی فضاهای ورزشی، فرایندهای مناسب و متناسب با نیروی انسانی و شرایط جغرافیایی نیاز دارد.

آنچه مسلم است ورزش نیز از تأثیرگذارترین عناصر فرهنگی اجتماعی کشور می‌باشد. تمام رویکردها در زمینه ارتقای سطح ورزش باید هدفمند باشد تا بتواند در عرصه‌های ملی و بین‌المللی به نحو احسن ایفای نقش نماید. در حال حاضر استان کهگیلویه و بویراحمد به دلیل نداشتن برنامه راهبردی مبتنی بر آمایش سرزمین، دارای توزیع نامناسب امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و عدم دسترسی مطلوب ذینفعان عمومی و اختصاصی به منابع ورزش استان می‌باشد. این بدان معنا است که نه اهداف و راهبردها و نه الگوی مطلوب توسعه اماکن و فضاهای ورزشی همراه با فرایندهای مناسب و متناسب با نیروی انسانی و شرایط جغرافیایی، به‌صورت مدون و شفاف و مشخص نیستند. همچنین اولویت‌بندی رشته‌های ورزشی توسعه‌یافته و قابل توسعه در استان مشخص نیست. این پژوهش با این هدف انجام می‌گیرد که وضعیت فضاها و اماکن ورزشی استان کهگیلویه و بویراحمد با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، تجزیه و تحلیل شود و با توجه به اطلاعات، الگوی مطلوب اماکن و فضاهای ورزشی جدید به دست آید، ضمن اینکه مضامین راهبردی توسعه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را نیز تدوین کند. به نظر می‌رسد جایگاه ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در کشور نسبت به سایر استان‌ها و با توجه به فرایندهای نرم‌افزاری مطلوب ورزش استان و از طرف دیگر جایگاه نامطلوب سخت‌افزاری ورزشی در استان کهگیلویه و بویراحمد، ضرورت انجام مطالعات آمایش سرزمینی ورزش با رویکرد راهبردی را چند برابر می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش مطالعه حاضر از نوع مطالعات پیمایشی با رویکرد توسعه‌ای منطبق بر پارادایم انتقادی می‌باشد که به‌صورت میدانی انجام گردید. از این رو، پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی است و از ترکیبی از روش‌های کیفی و کمی برای گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها به‌منظور دستیابی به منظرهای راهبردی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد استفاده شد. در تحقیق حاضر تعدادی صاحب‌نظر به تفکیک خبرگان شامل مدیران، کارشناسان، رؤسا و نایب رؤسای هیئت‌های ورزشی برجسته به صورت هدفمند انتخاب و با برگزاری جلسات متعدد در اداره ورزش و جوانان استان کهگیلویه و بویراحمد مقوله‌های اساسی، بررسی و واکاوی شد. در مرحله بعد پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته شامل عوامل درونی مؤثر بر ورزش استان (عواملی که از نظر اداری و رسمی تحت کنترل سازمان می‌باشند) با ۳۵ سؤال با طیف لیکرت (کاملاً موافق، موافق، مخالف، کاملاً مخالف) و عوامل بیرونی مؤثر بر ورزش استان با ۲۳ سؤال (عواملی که از نظر اداری و رسمی تحت کنترل سازمان نمی‌باشند) مورد سوال قرار گرفت. در مجموع ۲۰۴ نفر نمونه آماری از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند به روش گلوله برفی جهت پاسخگویی و تکمیل پرسش‌نامه، انتخاب شدند. ترکیبی از روش‌های کیفی و کمی شامل مصاحبه و چک‌لیست برای گردآوری و تحلیل داده‌ها استفاده شد. چک‌لیست یادشده محقق ساخته بود که در آن از پاسخ‌دهندگان خواسته شد وضعیت موجود ورزش استان را فهرست کنند.

همچنین عوامل مرتبط با رویکرد آمایش سرزمین ورزش استان به تفکیک ۹ شهرستان در دو بخش خانم و آقا با ۵۳ گزینه مورد بررسی قرار گرفت: اطلاعات ورزشکاران سازمان‌یافته، استعدادیابی، برگزاری مسابقات در همه رده‌های سنی، دعوت‌شدگان تیم ملی، عوامل فرهنگی، آموزشی در بعد قهرمانی، همگانی و روستایی ... و در بخش دوم به بررسی مساحت و تعداد زمین‌های ورزشی استاندارد، زمین‌های ورزشی در پارک‌ها، مساحت زمین‌های اختصاصی ورزش و مساحت اماکن عمومی و تعداد باشگاه‌های فعال و مساحت کل اماکن ورزشی در سطح استان پرداخته شد. روایی صوری و محتوایی آن را ۱۰ نفر از متخصصان حوزه مدیریت ورزش تایید نمودند. با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، ارائه مدل به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفت و بخشی از اطلاعات به‌دست آمده تحلیل شد. فرایند تحلیل داده‌ها به این صورت بود که اطلاعات در قالب فرم‌هایی در اختیار کمیته راهبردی تدوین برنامه راهبردی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با رویکرد آمایش ورزش که صاحب‌نظران خبره این رشته در سطح کشور بودند قرار گرفت و ایشان بر اساس قضاوت‌های شهودی شرایط ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در شاخص‌های مختلف سخت‌افزاری، نرم‌افزاری و مغزافزاری را تشریح نمودند. در این بخش کیفی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش استقرای منطقی که برای تحلیل یافته‌ها ضمن توجه به داده‌های کمی از قضاوت‌های شهودی خبرگان که از دانش و تجربه آن‌ها نشأت می‌گیرد، به‌منظور مفهوم‌سازی استفاده شد. اطلاعات جمع‌آوری شده در بخش کمی برای اولویت‌بندی راهبردهای ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی^۱ (QSPM) استفاده شد. به‌منظور

^۱ Quantitative Strategic Planning Matr

پهنه‌بندی اماکن و فضاهای ورزشی و توزیع پراکنش منابع انسانی و اماکن و فضاهای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار Arc GIS تحلیل گردید.

جدول ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری

جنسیت		شرح	مشخصات فردی
زن	مرد		
۶	۹	زیر ۳۰ سال	سن
۱۱	۳۰	۳۱-۴۰ سال	
۱	۱۵	۴۱-۵۰ سال	
—	۴	۵۱-۶۰ سال	
—	—	۶۰ سال به بالا	
۶	۱۱	کمتر از لیسانس	میزان تحصیلات
۱۸	۵۸	لیسانس	
۲۱	۷۶	فوق لیسانس	
۴	۱۰	دکتری	
—	۸۰	مرتبط با تربیت بدنی (مرد)	مدرک تحصیلی
—	۸۵	غیرمرتبط با تربیت بدنی (مرد)	
۲۸	—	مرتبط با تربیت بدنی (زن)	
۲۱	—	غیرمرتبط با تربیت بدنی (زن)	
۱۲	۸	کمتر از ۱۰ سال	
۵	۲۷	۱۱-۲۰ سال	سابقه فعالیت در حوزه ورزش
۱	۲۳	بیشتر از ۲۰ سال	
۲۰۴	—	جمع	

یافته‌های پژوهش

نتایج فازتئوریک برنامه راهبردی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

مأموریت بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد متناسب با رویکردهای راهبردی آمایش سرزمینی:

توسعه کمی و کیفی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد به‌عنوان مأموریت در نظر گرفته شد.

راهبردهای اولویت دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

بیانیه مأموریت: بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد بر آن است تا با بهره‌گیری از مدیریت راهبردی و استفاده بهینه از منابع و امکانات، در توسعه بعد همگانی و قهرمانی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد نقش‌آفرینی نماید و از طریق ساماندهی رویدادهای تفریحی، فرهنگی و ورزشی در سطح استان، از یک‌سو، موجبات ارتقای سلامت و نشاط اجتماعی و از سوی دیگر، بستری مناسب جهت شکوفایی استعدادها و پرورش نخبگان و ارتقای جایگاه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد استان را فراهم آورد.

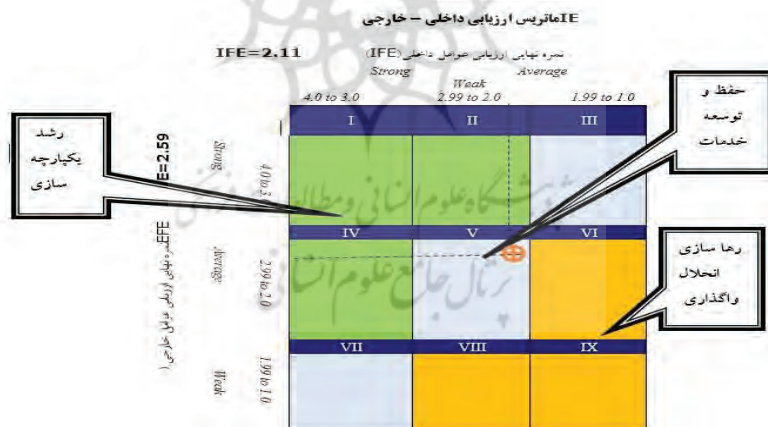
چشم‌انداز: بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در بین استان‌های کم‌برخوردار استان قدرت برتر باشد.

بیانیه چشم‌انداز: با توسعه متوازن زیرساخت‌های سخت‌افزاری، استفاده مناسب از تخصص منابع انسان‌افزاری و ارتقای سطح بهره‌وری فرایندهای نرم‌افزاری بخش ورزش کهگیلویه و بویراحمد با گسترش فعالیت در بعد همگانی، بر ارتقای سطح سلامت و نشاط اجتماعی تأکید دارد و همچنین از طریق کشف استعدادها و نخبه‌پروری زمینه حضور قهرمانان در سطح ملی و بین‌المللی را فراهم نماید.

شعار: نشاط اجتماعی با ورزش محلی

خط‌مشی: تعامل هم‌افزا و سازنده با دیگر سازمان‌ها و نهادها در جهت توسعه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

ارزش‌های محوری: اشاعه فرهنگ ایرانی اسلامی در گستره ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، احترام به پیشکسوتان و نخبگان بخش ورزش، تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی.

شکل ۱: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی و داخلی (IE)

یافته‌های شکل ۱ جهت تعیین موقعیت راهبردی با توجه به موقعیت قرار گرفتن امتیاز وزن در عوامل خارجی و داخلی ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد. جمع امتیاز وزن عوامل ارزیابی داخلی (IFE) که ۲/۱۱ به دست آمد در محل مربوطه و جمع امتیاز وزن عوامل ارزیابی خارجی (EFE) که عدد ۲/۵۹ به

راهبردهای اولویت دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

جدول ۲: ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی راهبردهای جامع (ST)

راهبردهای (ST)					
شرح	(S) قوت‌ها	ST ₁		ST ₂	
		کسب کرسی‌های ملی و بین‌المللی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد		جذب نظر سرمایه‌گذاران خصوصی در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد	
		As	TAS	As	TAS
وجود استعدادهای فراوان در بیشتر رشته‌های ورزشی	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۳	۰/۱۵
تنوع قبلی مناسب برای رشته‌های ورزشی گوناگون (کوه، تپه، رودخانه و...)	۰/۰۳	۴	۰/۱۲	۳	۰/۰۹
موفقیت‌نسبی در برخی از رشته‌های ورزشی انفرادی	۰/۰۳	۱	۰/۰۶	۲	۰/۰۶
توانمندی تخصصی و فنی نسبی برخی از مربیان رشته‌های انفرادی و گروهی	۰/۰۲	۱	۰/۰۴	۳	۰/۰۶
مناسب بودن بستر توسعه و ترویج ورزش‌های بومی و محلی	۰/۰۳	۳	۰/۰۹	۲	۰/۰۶
وجود بافت اجتماعی عشیره‌ای و قومی قبیله‌ای (تأثیر در قابلیت جسمانی)	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
نوع بافت زندگی عشایری و روستایی در استان باعث تقویت قوه جهشی می‌شود.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹	۳	۰/۰۹
برگزاری کلاس‌های آموزشی و فعال بودن اکثر هیئت‌های ورزشی	۰/۰۲	۴	۰/۰۸	۳	۰/۰۶
تهدیدها (T)					
وجود ناهمگاری‌های اجتماعی و رفاری در برخی محیط‌های ورزشی	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۱	۰/۰۵
عدم نظام برنامه‌ریزی منسجم در جهت جذب منابع مالی و اقتصادی غیردولتی	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
توزیع نامناسب و نامتوازن اختیارات ورزشی در بین هیئت‌های ورزشی	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
تغییر مستمر مدیران در سطوح میانی و عالی در ورزش استان	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۲	۰/۰۴
عدم موفقیت در ارتباطات مهم و تأثیرگذار به‌ویژه در کسب کرسی در مجامع	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۳	۰/۱۵
	۱	-	۲/۸۰	-	۲/۶۰

جدول ۳: ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی راهبردهای جامع (WO)

راهبردهای (ST)					
شرح	(S) قوت‌ها	ST ₁		ST ₂	
		کسب کرسی‌های ملی و بین‌المللی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد		جذب نظر سرمایه‌گذاران خصوصی در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد	
		As	TAS	As	TAS
وجود استعدادهای فراوان در بیشتر رشته‌های ورزشی	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۳	۰/۱۵
تنوع قبلی مناسب برای رشته‌های ورزشی گوناگون (کوه، تپه، رودخانه و...)	۰/۰۳	۴	۰/۱۲	۳	۰/۰۹
موفقیت‌نسبی در برخی از رشته‌های ورزشی انفرادی	۰/۰۳	۱	۰/۰۶	۲	۰/۰۶
توانمندی تخصصی و فنی نسبی برخی از مربیان رشته‌های انفرادی و گروهی	۰/۰۲	۱	۰/۰۴	۳	۰/۰۶
مناسب بودن بستر توسعه و ترویج ورزش‌های بومی و محلی	۰/۰۳	۳	۰/۰۹	۲	۰/۰۶
وجود بافت اجتماعی عشیره‌ای و قومی قبیله‌ای (تأثیر در قابلیت جسمانی)	۰/۰۴	۱	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
نوع بافت زندگی عشایری و روستایی در استان باعث تقویت قوه جهشی می‌شود.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹	۳	۰/۰۹
برگزاری کلاس‌های آموزشی و فعال بودن اکثر هیئت‌های ورزشی	۰/۰۲	۴	۰/۰۸	۳	۰/۰۶
تهدیدها (T)					
وجود ناهمگاری‌های اجتماعی و رفاری در برخی محیط‌های ورزشی	۰/۰۵	۴	۰/۲۰	۱	۰/۰۵
عدم نظام برنامه‌ریزی منسجم در جهت جذب منابع مالی و اقتصادی غیردولتی	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
توزیع نامناسب و نامتوازن اختیارات ورزشی در بین هیئت‌های ورزشی	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
تغییر مستمر مدیران در سطوح میانی و عالی در ورزش استان	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۲	۰/۰۴
عدم موفقیت در ارتباطات مهم و تأثیرگذار به‌ویژه در کسب کرسی در مجامع	۰/۰۵	۲	۰/۱۰	۳	۰/۱۵
	۱	-	۲/۸۰	-	۲/۶۰

جدول ۴: ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی راهبردهای جامع WT

راهبردهای (WT)				ضرب	(W)ضعف
WT ₂	WT ₁				
تأکید بر رعایت سیاست افزایش مالی در فعالیت‌های غیرضروری	تأکید بر انعکاس ضعف‌ها و کاستی‌های راهبردی ورزش به مسئولین				
TAS	As	TAS	As		
۰/۱۲	۴	۰/۱۲	۴	۰/۰۳	حاکمیت مدیریت سنتی در بدنه هیئت‌های ورزشی
۰/۰۳	۱	۰/۰۹	۳	۰/۰۳	امکانات و تجهیزات اندک تخصصی در ورزش استان
۰/۰۹	۳	۰/۰۶	۲	۰/۰۳	قدان نظام جامع شناسایی و پرورش استعدادهای ورزشی در استان
۰/۱۵	۳	۰/۱۵	۳	۰/۰۵	ضعف نظام اجتماعی در ورزش استان به‌ویژه اداره کل ورزش و جوانان
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	عدم توزیع مناسب امکانات موجود در استان
۰/۱۶	۴	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	عدم بهره‌گیری از متخصصان علمی ورزش در سطوح مختلف مدیریتی
۰/۲۰	۴	۰/۱۵	۳	۰/۰۵	وضعیت نامطلوب فناوری اطلاعات در ورزش
۰/۰۴	۲	۰/۰۴	۲	۰/۰۲	نبود حامی مالی قوی و حمایت مالی از ورزش استان (عدم مشارکت بخش خصوصی در ورزش)
۰/۰۶	۲	۰/۰۶	۲	۰/۰۳	نبود فضای مناسب جهت اسکان برای ورزشکاران (محل ورزش ،مخولگاه)
۰/۰۸	۲	۰/۱۲	۳	۰/۰۴	عدم توانمندی متخصصان ورزشی در بعد مربیگری علمی در سطوح بالا
					(T)تهدید
۰/۰۵	۱	۰/۱۰	۳	۰/۰۵	وجود ناانجاری‌های اجتماعی و رفتاری در برخی محیط‌های ورزشی
۰/۰۳	۱	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	عدم نظام برنامه‌ریزی منسجم در جهت جذب منابع مالی و اقتصادی غیردولتی در بخش ورزش
۰/۰۳	۱	۰/۰۳	۱	۰/۰۳	توزیع نامتناسب و نامادانه اعتبارات ورزشی در بین هیئت‌های ورزشی
۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	تغییر مستمر مدیران در سطوح میانی و عالی در ورزش استان
۰/۰۴	۱	۰/۰۸	۲	۰/۰۴	عدم موفقیت در ارتباطات مهم و تأثیرگذار به‌ویژه در کسب کرسی در مجامع ورزشی کشوری
۲/۲۰	-	۲/۲۰	-	۱	مجموع

جدول ۵: اولویت‌بندی نهایی راهبردهای کلان بر اساس ماتریس QSPM

اولویت	نمره	عنوان راهبرد
اول	۲/۹۰	توسعه ورزش با رویکرد آمایش سرزمینی
دوم	۲/۸۰	کسب کرسی‌های ملی و بین‌المللی بخش ورزش استان
سوم	۲/۷۰	توسعه برنامه‌های استعدادیابی و نخبه‌پروری در بخش ورزش
چهارم	۲/۶۰	جلب نظر سرمایه‌گذاران خصوصی در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد
پنجم	۲/۶۰	توسعه متوازن و عادلانه زیرساخت‌های بخش ورزش استان متناسب با تراکنش جمعیت

در جدول ۵، پنج راهبرد اولویت‌دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد استان برای توسعه پیشنهاد شده است. مهم‌ترین و اولویت‌دارترین راهبرد پیشنهاد شده شامل توسعه ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با رویکرد آمایش سرزمینی در پهنه استان می‌باشد که منطبق بر رویکرد توسعه آمایش سرزمین بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد قرار دارد. چهار راهبرد بعدی شامل راهبردهای کسب کرسی‌های ملی و بین‌المللی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، توسعه برنامه‌های استعدادیابی و نخبه‌پروری در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، جلب نظر سرمایه‌گذاران خصوصی در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد و توسعه متوازن و عادلانه

راهبردهای اولویت دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

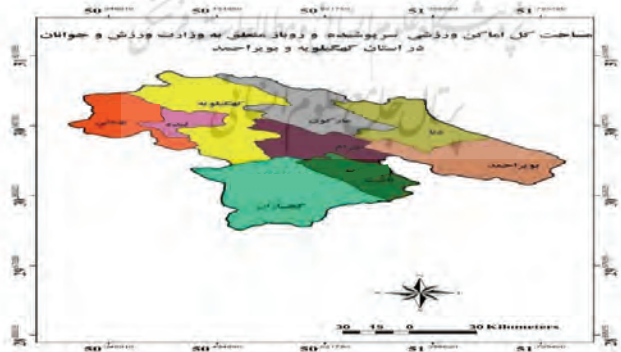
زیرساخت‌های بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد متناسب با تراکنش جمعیت به‌عنوان مهم‌ترین راهبردهای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد باید توسط مدیران مدنظر قرار گیرد.

نقشه‌های آمایشی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

نقشه ۱: طیف ورزشکاران عضویت یافته در تیم ملی شهرستان‌های استان

بر اساس اطلاعات شکل ۱، تعداد ورزشکاران عضویت یافته در تیم ملی شهرستان بویراحمد نسبت به سایر شهرستان‌ها در وضعیت خیلی خوبی قرار دارد. در نهایت توصیه می‌شود که مدیران ورزشی و رؤسای هیئت‌های ورزشی استان در سیاست‌گذاری‌ها بیشترین توجه را به توسعه و بهبود امکانات و فضای ورزشی معطوف نمایند، زیرا بالاترین اولویت در موفقیت ورزشکاران برای راهیابی به تیم‌های ملی وجود زیرساخت‌های استاندارد می‌باشد.

نقشه ۲: مساحت کل اماکن ورزشی سرپوشیده و روباز متعلق به وزارت ورزش و جوانان در استان

بر اساس اطلاعات شکل ۲، از لحاظ مساحت بیشترین مساحت متعلق به شهرستان بویراحمد می باشد، ولی نظر به جمعیت بالای شهرستان سرانه ورزشی آن بسیار پایین می باشد- در مقابل شهرستان های بهمئی و دنا از سرانه خوبی برخوردار می باشند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر تدوین راهبردهای اولویت دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با رویکرد تلفیقی آمایش سرزمینی و ماتریس QSPM بود. بر اساس تحلیل های صورت گرفته مأموریت بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد متناسب با رویکردهای راهبردی آمایش سرزمینی توسعه کمی و کیفی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در پهنه جغرافیایی استان به عنوان مأموریت در نظر گرفته شد. بیانیه مأموریت بخش ورزش بر آن است تا با بهره گیری از مدیریت راهبردی و استفاده بهینه از منابع و امکانات، در توسعه بعد همگانی و قهرمانی نقش آفرینی نماید و از طریق ساماندهی رویدادهای تفریحی، فرهنگی و ورزشی در سطح استان، از یک سو موجبات ارتقای سلامت و نشاط اجتماعی و از سوی دیگر، بستری مناسب جهت شکوفایی استعدادها و پرورش نخبگان و ارتقای جایگاه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را فراهم آورد. شعار «نشاط اجتماعی با بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد»، خط مشی شامل تعامل هم افزا و سازنده با دیگر سازمان ها و نهادها در جهت توسعه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد و ارزش های محوری شامل اشاعه فرهنگ اسلامی در گستره ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، احترام به پیشکسوتان و نخبگان ورزش بخش ورزش استان، تقویت روحیه مسئولیت پذیری و پاسخ گویی در تمام ارکان بخش ورزش مدنظر قرار گرفت.

نتیجه یافته در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی وضعیت بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را در جمع امتیاز وزن عدد ۲/۱۱ نشان می دهد. در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی وضعیت بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در جمع امتیاز وزن عوامل خارجی عدد ۲/۵۹ را نشان می دهد. جهت تعیین موقعیت راهبردی با توجه به موقعیت قرار گرفتن امتیاز وزن در عوامل خارجی و داخلی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، جمع امتیاز وزن عوامل ارزیابی داخلی ۲/۱۱ و جمع امتیاز وزن عوامل ارزیابی خارجی عدد ۲/۵۹ به دست آمد که رویکرد راهبردهای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را در موقعیت رقابتی نشان می دهد.

بر اساس دستاوردهای به دست آمده، توسعه کمی و کیفی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در پهنه جغرافیایی استان به عنوان مأموریت بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در نظر گرفته شد. از این رو بر اساس این مأموریت می توان اذعان نمود با بهره گیری از مدیریت راهبردی و استفاده بهینه از منابع و امکانات، در توسعه بعد همگانی و قهرمانی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد می توان نقش آفرینی نمود و از طریق ساماندهی رویدادهای تفریحی، فرهنگی و ورزشی در سطح استان، از یک سو موجبات ارتقای سلامت و نشاط اجتماعی و از سوی دیگر، بستری مناسب جهت شکوفایی استعدادها و پرورش نخبگان و ارتقای جایگاه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را فراهم آورد. این یافته با نتایج پژوهش رهنما و اسدی در سال ۱۳۹۵ در استان خراسان رضوی

راهبردهای اولویت دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

همخوانی دارد. خط‌مشی تعامل هم‌افزا و سازنده با دیگر سازمان‌ها و نهادها در جهت توسعه بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد و در نهایت ارزش‌های محوری اشاعه فرهنگ اسلامی ایرانی در گستره ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، احترام به پیشکسوتان و نخبگان ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی در تمام ارکان بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد مدنظر قرار گرفت. مهم‌ترین راهبردهای اولویت‌دار عبارت‌اند از: توسعه ورزش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با رویکرد آمایش سرزمینی در پهنه استان، توسعه برنامه‌های استعدادیابی و نخبه‌پروری در بخش ورزش، توسعه متوازن و عادلانه زیرساخت‌های بخش ورزش استان متناسب با تراکنش جمعیت، کسب کرسی‌های ملی و بین‌المللی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، جلب نظر سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، تسهیل شرایط استفاده از فناوری‌های نوین در بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، تأکید بر بازسازی، بازآفرینی و به‌روزرسانی ظرفیت‌های بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با توجه به شرایط اقتصادی، تأکید بر انعکاس ضعف‌ها و کاستی‌های راهبردی ورزش به مسئولان و تأکید بر رعایت سیاست انقباضی مالی در فعالیت‌های غیرضروری.

در چهار سال اخیر با توجه به اعتبارات هدایای خاص وزارت نفت و احداث فضاهای ورزشی، سرانه ورزشی استان به نحو مطلوبی رشد نموده است. با توجه به مساحت ایجاد شده پارک‌ها بخش مناسبی از آن به ورزش‌های همگانی اختصاص داده شده، ولی سرانه فضای پارک در شهرها کمتر از حد مطلوب است. لذا با توجه به تعداد محدود پارک‌ها به تبع تعداد فضاهای ورزشی نیز کم می‌باشند. اماکن ورزشی سرپوشیده در شهرداری‌ها بسیار اندک‌اند. با توجه به درآمد پایین شهرداری‌های استان، احداث فضاهای ورزشی به‌ویژه فضای سرپوشیده بسیار کم‌رنگ می‌باشد. با توجه به وضعیت آب و هوایی مطلوب در شهرستان‌های بویراحمد (دنا، چرام و مارگون) پیشنهاد می‌شود تلاش بیشتری در احداث پارک‌های عمومی صورت پذیرد. در آمار جمع‌آوری شده، شهرستان بویراحمد دارای بالاترین مساحت پارک‌ها و شهرستان مارگون دارای کمترین مساحت پارک و فضای عمومی ورزشی است. سرانه فضای ورزشی سایر ادارات بسیار ضعیف می‌باشد که نشانگر عدم توجه مسئولان به بخش ورزش است. شهرستان گچساران در پارک‌ها نسبت به سایر شهرستان‌ها فضای بیشتری را به دستگاه‌های ورزشی و زمین‌های قابل استفاده برای ورزش به خود اختصاص داده است که باید این فضاهای ورزشی در سایر شهرستان هم گسترش پیدا کند. بیشترین اماکن سرپوشیده در شهرستان بویراحمد بوده که این شهرستان را مستعد ورزش‌های سالنی نموده است. اداره ورزش و جوانان طی سال‌های اخیر در زمینه احداث فضاهای سرپوشیده به دلیل تورم بالا و اعتبار پایین عملکرد خوبی نداشته است.

به طور کلی می‌توان گفت مهم‌ترین اهدافی که با رویکرد آمایشی باید در شهرستان‌ها مدنظر مدیران و سیاست‌گذاران بخش ورزش استان قرار گیرد، رویکردهای سخت‌افزاری و انسان‌افزاری بخش ورزش است، چراکه رویکرد نرم‌افزاری در هر چهار بعد ورزشی اعم از ورزش پرورشی، همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای به درصدهای متفاوتی

در شهرستان‌های استان جاری است. از این رو، اگر سیاست‌گذاران و مدیران بتوانند توزیع عادلانه‌ای با رویکرد آمایشی از منابع انسانی تأثیرگذار بخش ورزش داشته باشند، می‌توان اهداف از پیش تعیین‌شده بخش ورزش را به خوبی عملیاتی کرد. با این تفاسیر ابتدا منابع انسانی تأثیرگذار در بخش ورزش با رویکرد شهرستانی تحلیل شد. سپس نقاط کور و مهم توزیع ناعادلانه این منابع تفسیر گردید و در انتها پیشنهادهایی برای توزیع متوازن منابع انسانی با رویکرد آمایشی برای سیاست‌گذاران و مدیران ارائه شد. گفتنی است که اگر بخواهیم روند فعالیت وضعیت انسان‌افزایی بخش ورزش را به منظور تحلیل نحوه فرایندها و فعالیت‌ها بررسی کنیم، با توجه به گستره فعالیت‌های ورزشی در حوزه‌های مختلف در بخش ورزش این کار به سختی امکانپذیر است که این یافته با تحقیقات رسول نظری در سال ۱۳۹۷ همخوانی دارد.

به نظر می‌رسد ادارات دولتی فقط در شهرستان‌های بزرگ دارای فعالیت ورزشی می‌باشند. یکی از دلایل عدم احداث اماکن ورزشی توسط دیگر ادارات و نهادهای غیرورزشی، عدم تخصیص ردیف بودجه احداث اماکن ورزشی برای آن‌ها می‌باشد. ادارات دولتی تلاش خوبی در این زمینه داشته‌اند و اداره ورزش و جوانان نیز در توزیع سرانه مناسب عملکرد خوبی نشان داده است. از لحاظ مساحت بیشترین مساحت متعلق به شهرستان بویراحمد می‌باشد، ولی نظر به جمعیت بالای شهرستان سرانه ورزشی آن بسیار پایین است. در مقابل شهرستان‌های بهمئی و دنا از سرانه خوبی برخوردار می‌باشند. با توجه به جمعیت شهرستان‌ها می‌تواند برای شهرستان‌های بویراحمد و کهگیلویه تلاش بیشتری جهت تأمین منابع برای احداث اماکن ورزشی صورت پذیرد. شهرستان‌های استان از لحاظ مساحت پارک در وضعیت نامطلوبی قرار دارند به خصوص شهرستان‌های دارای آب‌وهوای گرم و خشک که نیازمند پارک بیشتری می‌باشند. بیشترین مساحت مربوط به بویراحمد و کمترین مساحت مربوط به شهرستان مارگون است. با توجه به آمار، اعتبارات عمرانی و ورزشی ادارات احداث اماکن سرپوشیده ورزشی در سطح استان توسط ادارات دیگر (غیر از اداره ورزش و جوانان) به نحو رضایت‌بخشی انجام گرفته است. در بخش سرانه اماکن عمومی شهرستان‌های کهگیلویه، گچساران به نسبت جمعیت دارای بیشترین تعداد اماکن و شهرستان بویراحمد دارای بالاترین مساحت اماکن عمومی می‌باشد. با توجه به وضعیت آب و هوایی شهرستان‌های گرمسیری احداث و افزایش پارک‌ها بسیار لازم به نظر می‌رسد. سرانه فضای ورزشی سایر ادارات بسیار ضعیف می‌باشد که نشانگر عدم توجه مسئولان نهادهای دیگر به امر ورزش در بخش ورزش‌های روباز می‌باشد. از دیگر دلایل عدم احداث اماکن روباز ورزشی می‌توان به مساحت بالا، هزینه‌های نگهداری آن‌ها و استقبال کمتر ورزشکاران اشاره نمود. نتایج پژوهش سیف پناهی، شعبانی و همکاران (۱۳۹۰) نیز بیان می‌کند که سازمان‌هایی که برای انجام مأموریت و دستیابی به اهداف خود از مدیریتی قوی و مبتنی بر برنامه‌ریزی راهبردی استفاده می‌کنند، در فعالیت‌های مختلف از جمله ورزش قهرمانی به موفقیت‌های چشم‌گیری دست یافته‌اند. تأکید بر برنامه‌ریزی برای موفقیت در ورزش قهرمانی در تحقیق مظفری و همکاران (۱۳۹۱) و رمضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۵) نیز مشاهده می‌شود.

راهبردهای اولویت دار بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد

وضعیت موجود آمایش سرزمینی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در استان در وضعیت ایده‌آل قرار نگرفته و با توزیع متوازن زیرساخت‌های سخت‌افزاری، استفاده بهینه از زیرساخت‌های انسان‌افزاری و ارتقای سطح کمی و کیفی زیرساخت‌های نرم‌افزاری می‌تواند به سمت وضعیت مطلوب حرکت نماید. رویکرد راهبردها، بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را در موقعیت رقابتی نسبت به کشورهای منطقه نشان می‌دهد. راهبردهای مؤثر بر ارتقای محیط درون‌زای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در کنار راهبردهای برون‌زا موجبات ارتقای سطح بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد را فراهم خواهد نمود. این امر حاکی از این است که در محیط بیرون رقبای جدی پیش روی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد به‌عنوان متولی اصلی این ورزش وجود دارد و باید با استفاده حداکثری از قوت‌های محیط درون تهدیدهای محیط بیرونی را کنار زد و از فرصت‌ها نهایت استفاده را برد. نتیجه کلی که از مطالعات آمایش بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد با رویکرد راهبردی استنباط می‌گردد حاکی از این است که توزیع غیرمتوازی از اماکن و فضاهای بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد در پهنه کشور وجود دارد، ضمن اینکه بر اساس مطالعات صورت گرفته با نگاه جنسیتی به فضاهای ورزشی نیز این توزیع غیرمتوازن مشاهده می‌گردد. در این راستا توجه یکسان فارغ از نگاه جنسیتی به ورزشکاران خانم و آقا جهت ایجاد زیرساخت‌های سخت‌افزاری، ضمن رعایت ارزش‌های ایرانی اسلامی می‌تواند در زمینه بسترسازی لازم جهت ایجاد این نگاه متوازن مؤثر باشد. همچنین طراحی فضاهای محرم‌سازی شده و یا بازآفرینی فضاهای ویژه خانم‌ها می‌تواند راهکار دیگری باشد. در بخش نرم‌افزاری حوزه ورزش اعم از فرایندها و فعالیت‌های ورزشی شامل فعالیت‌های آموزشی، میزبانی و قهرمانی باید چابک‌سازی گردد. جهت متوازن ساختن توزیع منابع در پهنه، ایجاد و تعمیق نگرش آمایشی برای برقراری توازن در عوامل آمایشی بخش ورزش استان کهگیلویه و بویراحمد، باید بر هم‌افزایی هر چه بیشتر فعالیت‌های ورزشی سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی، غیردولتی و بخش خصوصی و در نهایت برای موفقیت هر چه بیشتر در استان تمرکز نمود.

منابع

- ابراهیمی، کریم. (۱۳۸۸). «تحلیل فضایی شهر فرهنگی آمل با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، (GIS)، دانشگاه شمال.
- شیرزادی، رضا؛ رضوی، محمدحسین؛ امیرزاد، سعید و محمدی، نصراله. (۱۳۹۸). «بررسی چالش‌های رشد و توسعه ورزش قهرمانی بر مبنای آمایش سرزمین و ارائه راهکارها». پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. سال ۸، شماره ۳، صص ۷۱-۷۹.
- احسانی، محمد و قره‌خانی، حسن. (۱۳۸۷). «بررسی وضعیت منابع انسانی در ورزش حرفه‌ای کشور». مجله تربیت بدنی و علوم ورزشی. ۳، صص ۱۵-۲۲.
- حسینی، سیدشاهو؛ حمیدی، مهرزا؛ رجبی، آسیه و سجادی، سید نصرالله. (۱۳۹۳). «شناسایی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران و تنگناها و چالش‌های فراوری آن». نشریه مدیریت ورزشی. دوره ۲، شماره ۲، صص ۲۹-۵۴.
- زرقانی، سید هادی و اعظمی، هادی. (۱۳۹۰). «تحلیل ملاحظات نظامی-امنیتی در آمایش و مکان‌گزینی مراکز و استقرارگاه‌های نظامی با تاکید بر استان خراسان رضوی». برنامه‌ریزی و آمایش فضا. ۲(۱۵)، صص ۱۴۱-۱۶۱.

- سمیع نیا، مونا؛ پیمانی‌زاد، حسین و جواد پور، محمد. (۱۳۹۲). «آسیب‌شناسی راهبردی ورزش همگانی در ایران و ارائه راهکارهای توسعه بر اساس مدل SWOT». مطالعات مدیریت ورزشی. ۵(۲۰)، صص ۲۲۱-۲۲۸.
- گوهر رستمی، حمیدرضا؛ کوزجیان، هاشم؛ امیری، مجتبی و هنری، حبیب. (۱۳۹۱). «گونه‌شناسی ذینفعان و مدیریت راهبردی آن‌ها در سیستم ورزش کشور». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۹(۵)، صص ۹۵۹-۹۷۱.
- مبین دهکردی، علی و حیدری، حیدر. (۱۳۹۳). مبانی دانش راهبردی محیط زیست. انتشارات خانه سفر
- محمودی، سعید. (۱۳۸۸). «تحلیلی بر سیر تحولات کلان آمایش سرزمین فرانسه». مجله آمایش سرزمین. ۱(۱)، صص ۳۵-۴۵.
- نظری، رسول؛ قاسمی، حمید و سهرابی، زهرا. (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی، الگوهای مدیریتی، فرهنگ‌سازمانی و اثربخشی مدیران در سازمان‌های ورزشی: مدل معادلات ساختاری». پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۲۱، صص ۱۰۲-۹۳.
- نظری، رسول، طباطبایی، محمد و کریمیان، جهانگیر. (۱۳۹۶). «تحلیل موانع عملیاتی‌شدن برنامه راهبردی ورزش استان اصفهان براساس مدل فورچون». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۹(۱)، صص ۹۹-۱۱۲.
- نظری، رسول، احسانی، محمد، حمیدی، مهرداد و سالاری، محسن. (۱۳۹۳). «تدوین و معرفی منظرهای راهبردی اداره کل ورزش و جوانان استان اصفهان از طریق مدل دیوید». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۶(۱)، صص ۱۵۷-۱۷۲.
- نظری، رسول. (۱۳۹۷). «تحلیل توسعه رشته‌های اولویت‌دار ورزش اصفهان با رویکرد آمایش سرزمینی». پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. دوره ۲، شماره ۳.
- رهنما، محمدرحیم و اسدی، روح‌الله. (۱۳۹۵). «تحلیل وضعیت راهبردی استان خراسان رضوی در راستای برنامه‌ریزی آمایش سرزمین». مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای. سال ۱۴، شماره ۱.
- نوروزی سید حسینی، رسول؛ یوسفی، رضا؛ هنری، حبیب؛ نوروزی، بهرام و حسینی، ابراهیم. (۱۳۹۲). «ارائه مدل (GIS) تحلیل مکانی فضاهای ورزشی با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی مطلوب (مطالعه موردی: منطقه یک شهر تهران)». نشریه مدیریت ورزشی. ۴(۴)، صص ۵-۲۸.
- Brownson, R. C., Baker, E. A., Housemann, R. A., Brennan, L. K., & Bacak, S. J. (2001). "Environmental and policy determinants of physical activity in the United States". American Journal of Public Health, 91(12): 1995-2003.
- Brown, Greg, Sandersc, Sara, Reedd, Pat. (2018). "Using public participatory mapping to inform general land use planning and zoning". Landscape and Urban Planning, Volume 177: 64-74.
- Gabriel, G & Alina, L. (2015). "Research on the management of sport". Social and Behavioral Sciences, Mumber140: P: 670.
- Kennelly, M. & Toohey, K. (2014). "Strategic alliances in sport tourism: National sport organizations and sport tour operators". Sport Management Review, 17(4): 407-418.
- Nazari, R. & Mokhtari, M. (2019). "Presentation of the brand elements of the brand of professional football clubs based on the brand value of the customers". Management and development of sports, 7(4): 71-80.
- Nazari, R. & Qavami Komala F. (2018). "The Effect of Brand Credit on Brand Branding Strategy to Promote Brand Strategic Position: Case Study of Sepahan Club of Isfahan". Applied Research in Sport Management, 6(1): 71-61.
- Nazari, R., & Abedi, H. P. (2013). "Development of perspectives and strategic planning in sport". Management and Administrative Sciences Review, 2(2): 104-113.
- Ramezani nezaad, R., Rahmati, M. M., Miryousefi, S. J., and Nejad Sajadi, S. A. (2017). "Identification of Factors and Criteria of Cultural Development in Athletic Sport". Sport Management Studies, 8(40): 61-78. [Persian].

- Silvestre, Bruno, panel S., Mihaela, Diana. (2019). **“Innovations for sustainable development: Moving toward a sustainable future Author links open overlay”**. Journal of Cleaner Production, 208: 325-332.
- Sajjadi, S.N. (2019). **Management of Sports Organizations**. Samat Publications, 17th edition, Tehran, Iran. [In Persian].
- Alipour, A., Hossein Vandeshkari, R., Naderi Bani, A. (2017). **“Study of the legal status of land management in Iran's development programs”**. The Second National Conference on New Approaches to Land Management in Iran, Shahroud, Shahroud University of Technology. 236-259. [In Persian].
- Mohammadi, H. Kazemi, A. (2017). **“Tourism Management and Planning and Land Management”**. First International Conference on Tourism, Geography and Clean Environment. [In Persian].
- Arian Fard, eb. (2013). **“Development of a sports planning document in Fars province from the perspective of experts”**. Master Thesis, University of Esfahan. [In Persian]
- Ojaqi, H. (2016). **“Identification of land management status in pre-medal sports”**. Master Thesis, University of Tehran. [In Persian]
- Pennington, Derric, N., Dalzell, Brent. Nelson, Erik. Mulla, David. Taff, Steve. Hawthorne, Peter, Polasky. Stephen. (2017). **“Cost-effective Land Use Planning: Optimizing Land Use and Land Management Patterns to Maximize Social Benefits”**. Ecological Economics, Volume. 139: 75-90.

شېرشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پر تال جامع علوم انسانی